

Dostęp do edukacji podstawowym prawem człowieka

Scenariusz zajęć z edukacji globalnej dla szkoły ponadgimnazjalnej

Informacja o scenariuszu

Edukacja jest zarówno prawem człowieka, jak i niezbędnym środkiem do realizacji innych praw. Poprawia sytuację grup i jednostek, jest jednym z najważniejszych narzędzi pozwalających dorosłym i dzieciom wy dostać się z ubóstwa i w pełni uczestniczyć w życiu społecznym. Powoduje, że ludzie mają większe szanse życiowe i lepszą pozycję społeczną. Bez edukacji nie ma rozwoju osobistego jak i społecznego oraz ekonomicznego.

e-mail: edukacja@pah.org.pl
Internet: www.pah.org.pl

tel.: (022) 828 88 82, 828 90 98
fax: (022) 831 99 38

Polska Akcja
Humanitarna

Dział Edukacji
Humanitarnej

ul. Szpitalna 5/3
00-031 Warszawa

Główne zagadnienia zajęć

- wartość prawa do edukacji
- dostęp do edukacji jako podstawowe prawo człowieka
- Globalna Północ i Południe

Cele zajęć

- Po zakończeniu zajęć uczeń powinien**
- analizować wartość prawa do edukacji
  - tłumaczyć czym jest dla niego swobodny dostęp do edukacji
  - wyjaśniać problemy krajów Globalnego Południa

Metody i techniki pracy

- metoda 66
- dyskusja
- praca w grupach
- analiza SOFT

Kluczowe pojęcia

- dostęp do edukacji
- prawo do edukacji
- prawa człowieka

Środki dydaktyczne

duże arkusze szarego papieru, markery, standardowe pytania do analizy SOFT, schemat metody do analizy SOFT

Czas	90 minut
Literatura	„Kompas. Edukacja o prawach człowieka w pracy z młodzieżą”; Autorzy: Patricia Brander, Rui Gomes, Ellie Ken, Marie-Laure Lemineur, Barbara Oliveira, Jana Ondrackowa, Alessio Surian, Olena Suslowa; Stowarzyszenia dla Dzieci i Młodzieży SZANSA, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2005 Edyta Brudnik, Anna Moszyńska; Beata Owczarska „Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących”, Zakład wydawniczy SFS, Kielce 2000

Przebieg zajęć

CZAS	CO TRZEBA ZROBIĆ?	MATERIAŁY	UWAGI
5 min.	1. Podaj uczniom temat zajęć.		
10 min.	2. Jakiej edukacji chcemy? a. Zapytaj uczniów jak rozumieją pojęcie „edukacja”. b. Poproś uczniów, aby dobrali się w pary i ocenili prawo do edukacji biorąc pod uwagę, że mogą zdecydować o tym, czego powinni się uczyć (jak jest, a jak byłoby gdyby sami decydowali o tym, czego mogą się uczyć). c. Poproś uczniów, aby zreferowali ustalenia.		Pkt. a – powinno paść stwierdzenie, że otrzymanie edukacji jest jednym z podstawowych praw człowieka Pkt. c – niektóre z ustaleń uczniów możecie zapisać. Wtedy potrzebny będzie arkusz szarego papieru i markery.
30 min.	3. Wartość prawa do edukacji (Metoda 66) a. Podziel uczniów na 6-osobowe zespoły. b. Poproś uczniów, aby w czasie 6 minut wymienili i zapisali na papierze sposoby w jaki ludzie mogą wykorzystać to, że potrafią czytać oraz na jakie ograniczenia natrafiają Ci, którzy nie potrafią czytać. c. Po 6 minutach poproś przedstawicieli grup, aby zaprezentowali efekty pracy na forum grupy. d. Zapiszcie najważniejsze wnioski. e. Zapytaj uczniów jaka jest według nich wartość prawa do edukacji biorąc pod uwagę to, czego dopracowali się w grupach. f. Omów podział na Kraje Północy i Globalnego Południa, przedstawiając podstawowe problemy tych ostatnich.	Materiał dodatkowy nr 4 – Czym jest podział Północ-Południe? Duże arkusze szarego papieru, markery	Opis metody 66 znajduje się w materiałach dodatkowych dla nauczyciela.
UWAGA!	Nauczycielu! W tym miejscu możesz zrobić przerwę prowadzeniu zajęć. Drugą część zajęć możesz poprowadzić na następnej lekcji.		

30 min.	<p>4. Prawo do edukacji (Analiza SOFT)</p> <p>a. Podziel uczniów na małe grupy.</p> <p>b. Wyjaśnij uczniom na czym polega analiza SOFT.</p> <p>c. Poproś uczniów, aby w grupach przeanalizowali temat: Dostęp do edukacji jest podstawowym prawem człowieka.</p> <p>d. Rozdaj uczniom standardowe pytania do analizy SOFT i schemat metody.</p> <p>e. Po pewnym czasie poproś przedstawicieli grup aby przedstawili na forum klasy to czego się dopracowali.</p>	<p>Materiał pomocniczy nr 1 – Standardowe pytania do analizy SOFT</p> <p>Materiał pomocniczy nr 2 – Schemat metody do analizy SOFT</p> <p>Arkusze szarego papieru, markery</p>	<p>Propozycje podziału na małe grupy znajdziesz w materiałach dodatkowych dla nauczyciela.</p> <p>Opis metody Analiza SOFT znajdziesz w materiałach dodatkowych dla nauczyciela.</p>
15 min.	<p>5. Podsumowanie</p> <p>a. Zapytaj uczniów czy osiągnięcie stanu „edukacji dla wszystkich” stawia nas przed zbyt wieloma wyzwaniami? Czy w ogóle jest to możliwe?</p> <p>b. Co wy sami możecie zrobić, żeby świat osiągnął stan edukacji dla wszystkich w Polsce i Krajach Południa?</p>		

Materiały pomocnicze

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 1 – STANDARDOWE PYTANIA DO ANALIZY SOFT

Satysfakcje (S) – Satysfacions

A) Aspekt rzeczowy

- Co przebiega w sposób zadowalający?
- Co daje zadowalające rezultaty?
- Dlaczego to jest zadowalające? (kryteria, powody)

B) Aspekt osobisty

- Co mnie osobiście zadowala?
- Dlaczego mnie to zadowala? (motywacje, cele)

Szanse (O) Opportunities

A) Aspekt rzeczowy

- Jakie są szanse, możliwości powodzenia i w jakich zakresach?
- Jakie są znane, a niewykorzystane szanse?
- Gdzie należy poszukać szans i możliwości?

B) Aspekt osobisty

- Jakie szanse i możliwości widzę dla siebie?
- Co mógłbym zrobić, aby zdobyć większe szanse i możliwości?

Błędy (F) Faults

A) Aspekt rzeczowy

- Gdzie są błędy, niedociągnięcia, trudności, słabe punkty?
- Co jest przyczyną częstych napięć, zawodów, konfliktów?

B) Aspekt osobisty

- Jakie są moje słabości, niedociągnięcia, trudności, luki, granice możliwości?
- W jakich sytuacjach dochodzi często do napięć, rozczarowań, utraty motywacji?
- Co mi przeszkadza w panowaniu nad sytuacją (przyczyny, ukryte powody)?

Zagrożenia (T) Threats

A) Aspekt rzeczowy

- Jakie niekorzystne zmiany mają miejsce, dlaczego tak się dzieje?
- Co się stanie jeżeli nic się nie wydarzy?
- Skąd wiadomo, że to, co na razie nie stanowi problemu, może być jego źródłem?

B) Aspekt osobisty

- Jakie zagrożenia lub trudności widzę u siebie?
- Co się stanie ze mną, jeżeli nic się nie wydarzy?
- Jakie znaczenie mają dla mnie pojawiające się trudności?
- Jakie konsekwencje wynikają dla mojego życia osobistego i zawodowego?

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 2 – SCHEMAT METODY

	OCENA POZYTYWNA	OCENA NEGATYWNA
	+	-
STAN – jak jest? (w danym momencie)	S	F
POTENCJAŁ – w odniesieniu do przyszłości	O	T

Dodatkowe materiały dla nauczyciela

MATERIAŁ DODATKOWY DLA NAUCZYCIELA NR 1 – OPIS METODY 66

Jest to atrakcyjna forma zebrania opinii i poglądów. Uczy dyscypliny czasowej i organizacyjnej, angażuje wszystkich uczniów, jest sposobem na formułowanie ważnych wniosków w krótkim czasie.

Przebieg Prosisz uczniów, aby szybko podzielili się na 6-osobowe zespoły (np. odliczając do 6) i w czasie 6 minut odpowiedzieli na zadane pytanie, znaleźli rozwiązanie określonego problemu lub sformułowali pytania do wysłuchanego referatu czy też zebrali kontrargumenty do postawionej tezy. Po upływie 6 minut przedstawiciele grup prezentują efekty pracy w klasie.

Ramy organizacyjne Czas to około 30 minut. Ta metoda nazywana jest także Rojem pszczół z powodu gwaru, który powstaje w sali podczas pracy w grupach.

Ważne! Nie uciszaj uczniów, choćby ich dyskusje były bardzo emocjonalne i głośne!

MATERIAŁ DODATKOWY NR 2 – PROPOZYCJE PODZIAŁU NA MAŁE GRUPY

- Odlicz 1, 2, 3; 1, 2, 3... Osoby z numerem 1 idą w jeden kąt sali, osoby z numerem 2 idą w drugi kąt sali itd.
- Data urodzenia: Uczniowie ustawiają się w szeregu, według daty urodzenia. Na początku stoją uczniowie urodzeni w styczniu, na końcu uczniowie urodzeni w grudniu. Dzielimy uczniów na grupy według miesiąca urodzenia.
- Jeśli grupa się nie zna rozdajemy uczestnikom zajęć kolorowe karteczki. Prosimy, aby każdy napisał na karteczce swoje imię i przykleił ją do ubrania. Uczestników zajęć dzielimy na grupy według kolorów karteczek.
- ..... A tutaj, Nauczycielu, jest miejsce na twoje pomysły! ☺

MATERIAŁ DODATKOWY NR 3 – OPIS METODY ANALIZA SOFT

Metoda służy ocenie, badaniu sytuacji problemowej i opracowaniu dla niej możliwych rozwiązań. Może być wykorzystana do dokonania oceny, ewaluacji własnego uczenia się. SOFT to skrót od słów: SATSFACIONS – satysfakcje, OPPORTUNITIES – szanse, FAULTS – błędy, THREATS – zagrożenia.

Przebieg Zapoznaj uczniów z przebiegiem metody. Pomoże ci w tym schemat analizy SOFT (materiał pomocniczy nr 2). Posługując się nim wyjaśnij sposób postępowania. Pracę rozpoczyna się od opisu stanu aktualnego, np. co zadowala, satysfakcjonuje, jakie błędy są popełniane, gdzie pojawiają się niedociągnięcia. Następnie należy spojrzeć w przyszłość i zastanowić się, co powinno ulec zmianie, w jakich zakresach, jakie mogą pojawić się zagrożenia w związku z proponowanymi zmianami.

1. Pracę z uczniami rozpoczynasz od zdefiniowania problemu, sytuacji, zadania, które trzeba zbadać, rozwiązać.
2. Zapoznaj uczniów z pytaniami dotyczącymi aspektów analizy SOFT (materiał pomocniczy nr 1). Wyjaśnij, że ułatwiają one analizowanie poszczególnych pól. Każdy uczeń powinien otrzymać zestaw pytań. Pytania w analizie SOFT dotyczą:
  - aspektu rzeczowego – dotyczy on problemu
  - aspektu osobistego – dotyczy on własnego doświadczenia, własnych odczuć.

Przed przystąpieniem do pracy zdecyduj, czy obydwa, czy tylko jeden aspekt będzie brany pod uwagę.

3. Zaprosz uczniów do pracy. Poinformuj, że odbywa się ona w dwóch etapach: pierwszy to indywidualne przemyślenia i refleksje, drugi to praca w grupach – formułowanie odpowiedzi na postawione pytania.
  - Praca samodzielna – refleksja własna nad otrzymanymi pytaniami, formułowanie odpowiedzi. Poproś uczniów, aby w tej fazie sporządzali notatki. Będą im potrzebne podczas pracy w grupach.
  - Podziel klasę na 4 zespoły. Każdy zespół otrzymuje plakat z narysowanym schematem analizy SOFT. Uczniowie przygotowują aktualną analizę sytuacji (jak jest?) i opisują w polach S i F, następnie przygotowują jej opis na przyszłość i zapisują go w polach O i T.
  - Następnie na forum klasy grupy prezentują swoje prace.
  - Zakończeniem jest wymiana spostrzeżeń, uwag, myśli i Twoje podsumowanie.
4. Uczniowie powracają do grup, które na podstawie zaprezentowanych analiz:
  - określają priorytety
  - proponują określone rozwiązania.
5. Zespoły na forum klasy przedstawiają propozycje rozwiązań.

Ważne! Istotny jest dobór grup. W każdej powinni znaleźć się uczniowie aktywni, kreatywni oraz tacy, którzy są słabszymi uczniami. Zapewni to mniej więcej równe tempo pracy nad zadaniem.

Dokładnie omów z uczniami pytania stawiane w analizie SOFT. Dobrze rozumiana rola i znaczenie pytań ułatwi znacznie wykonanie zadania.

MATERIAŁ DODATKOWY NR 4 – CZYM JEST PODZIAŁ PÓŁNOC-POŁUDNIE?

Nasz świat jest przedmiotem niezliczonych podziałów. Rzymianie dzielili go na Cesarstwo Rzymskie i świat barbarzyński. Po wyprawach Kolumba ludzie mówili o Nowym i Starym Świecie. "Żelazną kurtynę" zbudowano po II wojnie światowej dla oddzielenia Europy Zachodniej i Wschodniej. Ostatnio zaczęliśmy mówić o podziałach świata na Północ i Południe.

Zróznicowanie między Północą i Południem nie zależy od położenia geograficznego krajów w stosunku do równika. Odnosi się ono do bardziej złożonej sytuacji gospodarczej i politycznej. Australia z ekonomicznego punktu widzenia należy do Północy.

Terminy Północ i Południe są uogólnieniem, ale jest mnóstwo różnic między krajami z obu tych grup. Niezaprzeczalne jest jednak, że prawdziwą barierą oddzielającą Północ od Południa jest bieda. Chociaż występuje ona również w krajach Północy, to sytuacja ich biedoty jest nieporównywalna z biedą na Południu.

Największym problemem nie jest niski poziom życia ludności krajów Południa, lecz brak szans na szybką zmianę tego stanu. Rozwój krajów Południa jest bardzo utrudniony przez reguły gospodarki wolnorynkowej, narzucone biednym przez bogatych. Państwa Północy w wysokim stopniu zautomatyzowały procesy produkcyjne. W ten sposób praktycznie uniezależniły się od taniej siły roboczej z Południa. Równocześnie wytwarzane przy niewielkim udziale ludzi, a więc bardzo tanie, towary Północy (także dotowana żywność) zalewają rynki Południa. Przyczyniają się w ten sposób do stagnacji tamtejszych gospodarek.

Południe, w odróżnieniu od względnie jednolitej i zgodnej Północy, jest bardzo rozbite i niejednorodne. Żywi często głęboko zakorzenioną nieufność do byłych ciemiężycieli.

Strony
internetowe

<http://bazy.opi.org.pl/raporty/opisy/synaba/104000/sn104175.htm>

http://www.ceo.org.pl/globalizacja/pliki/kapuscinski_n-p.htm

<http://www.zb.eco.pl/zb/30/kamienie.htm>

http://maitri.diecezja.gda.pl/gazetka/my_09/html/podzial.htm

<http://www.pracuj.pl/doc2.cm?id=1626&idc=3454519>

http://encyklopedia.pwn.pl/38081_1.html

http://www.greendevils.pl/polityka/uzycie_sil_n-s/uzycie_sil_zbrojnych_N-S.html

<http://www.un.org.pl/rozwoj>